

КУЛТУРНИТЕ ФУНКЦИИ НА УЧЕНИЕТО ЗА НООСФЕРАТА В БЪЛГАРИЯ

Росина Данкова

1. Към най-новата история на ноологията като наука за ноосферата

Развитието на учението за ноосферата, в крайна сметка, се превърна в ноология. Традиционно ноологията съвпада с онтологията. Последната, обаче, акцентува на битийните форми, имащи за първооснова съществуващото. Фундаменталната онтология изисква същите тези битийни форми да се разглеждат и в аспект на мисленето. Ноосферата е система от ноомени, които са форми на битие и мислене. Затова ноологията се оказва по-точно название на предмета на онтологията. Ноосът, т.е. разумът, който образува универсума, е единство от висши родови форми на битие и мислене, които исихазмът нарича несътворени, но творящи енергии. В този смисъл Ноосът (разумът) в себе си съдържа чистата природа на върховното Благо. Логосното единство в себе си е битието и мисленето на истината. Така ноологията се схваща като онтология, която следва традициите на елинизма като пеласгийски синтез. В този смисъл ще се спрем на един централен момент от учението за ноосферата в България. На първо място следва да поставим международната научна конференция в гр. Казанлък.

Настоящият доклад е посветен на един нов аспект в научната, културната и духовната история на град Казанлък. При това в него е включен и един изследовател – роден в Казанлък, както ще видим по-нататък. Същевременно искаме да подчертаем, че настоящата статия е алтернатива на талмудистките изследвания на Нахимзон (вж. статията на М. Нахимзон. Историческият материализъм и методите на социологията. Философски преглед. С., 1932, Год. IV, с. 368–387) и Кинкел за връзката на ноологичния метод с фройдизма. Независимо, че спорят и двамата автори утвърждават общата позиция на Маркс, Фройд и историческия атериализъм. Последният се приема като магическо заклинателно отношение към съвременното, което трябва да достигне пак до

безкласово общество но под ръководството на талмудисткия месиия. Д. Милалчев е против метафизиката на Кант и за утвърждаване на комунистически тоталитаризъм. В тази връзка ще отбележим, че нологичният метод противостои на разсъдъчния и на талмудисткия.

Малко известно е, че в гр. Казанлък – долината на тракийските царе – от 19 до 23 май 1990 г. се проведе първият за България международен симпозиум *“Космос, цивилизация, общочовешки ценности”*. На него заедно с други идеи, на първо място по своята значимост бе разгледан проблемът за **ноосферата** (от гр. ноос – разум, сфера на разума), който стои пред съвременното човечество. Показателно е, че покойният А. Фол, макар и бегло, разглежда тракологията във връзка с учението за ноосферата. По-нататък ще развием това схващане в неговата възможна пълнота с оглед традициите на сакралната култура в “Долината на тракийските царе”.

В симпозиума взеха участие с научни доклади, посветени на науката за ноосферата: акад. А. Д. Урсул (от Кишинев) – Етапи и перспективи при формирането на ноосферата; проф. Н. И. Задде – Методологически и социално-икономически аспекти на ноосферния проблем; проф. С. Д. Заверткин – Електромагнитна и акустическа емисия в енергообмена на ноосферата; проф. И. В. Дмитриева, проф. Л. Н. Постникова – Етапи в развитието на ноосферата; проф. А. С. Валдин – Реализацията на ноосферния начин на живот; проф. О. Д. Куракина – Руският космизъм и ноосферната синархия; проф. Н. М. Обухова и проф. В. Е. Обухов – Ноосферата като развиваща се система; проф. В. А. Фролов – Проблемът за космоноосферата; проф. С. М. Стойко – Учението на Вернадски за биосферата и ноосферата; проф. В. Сивов – Екоиндустриализацията и ноосферният принцип на космическата еволюция; проф. С. Стане. – Ноосферата като съвременно и бъдещо състояние на обществото; доц. Е. Данков. – Ноосферата и науката ноология в България; доц. Р. Данкова – Учението за ноосферата и неговите космически аспекти и др. (1). Днес именно **ноологията като метафизика на разума** е призвана да разкрива ценностните първооснови на **ноосферата**, разгледана, както видяхме, в основните научни доклади на симпозиума. В тази връзка ще отбележим, че в България също така е защитена дисертация още през 1985 г. *“Философско-методологични проблеми на концепцията за ноосферата”* (Вж. Р. Данкова. Автореферат на дисертация: Философско-методологични

проблеми на концепцията за ноосферата, София, 1985). По автореферата на тази дисертация е изнесен доклад в САЩ от проф. В. Павлова.

В онтогенезата на човека (на Балканите) върху основата на палеонтологията и кватернерната геология се отделят три етапа: **биологичен, социален и ноосферен** (вж. R. Dankova. V. I. Vernadsky and the Teaching of Noosphere. – Man, Evolution, Cosmos, 1986, № 2, p. 76–86). Върху историческата памет за този процес работеше и проф. д.м.г.н. Г. Шишков (2), родом от Казанлък.

Симпозиумът в Казанлък разгледа историята на човека в един по-широк исторически контекст. Но тъй като онтогенезата е съкратено повторение и възпроизвеждане на филогенезата, то в **историческото развитие** на културата се обхващат също три равнища: *биологично, социално и ноосферно* (проф. И. Дмитриева, Л. Постникова). Ще отбележим, че днес въздействието върху биосферата се изменя. Новият ноосферен проблем поставя въпроси за съотношението между телесното и душевното. Душевното запазва своята идентичност, без да се влияе, поне засега, от частичната подмяна на телесното. Така, например, днес (към м. октомври 2006 г.) според статистиката, 525 души се нуждаят от присаждане на бъбрек, 47 болни – от ново сърце, 24 пациенти са за спешно присаждане на черен дроб. (Данните са от Изпълнителна агенция по трансплантация). Данни за влиянието върху биосферата и ноосферата са установени и поради силното влияние на стреса. Фактите, взети от клиниката по неонатология в педиатрията и национален консулт по неврология, показват, че поради стрес всяко десето българче се ражда преждевременно. Около 70% от случаите се дължат на инфекции в организма на майката, без те да са диагностицирани. От възрастта на родилката, ако 15–16-годишна, т.е. с неузряла полова система, зависи износването на плода. Стресът, в който живеем, също оказва отрицателно влияние. Статистиката сочи, че 1000 новородени деца са с тегло под 1,500 kg.

От гледна точка на историческото развитие на биосферата и ноосферата, праисторическият човек започва да култивира биосферата, когато опитомява животните. Това започва още в културата на пеластите. Биологичният етап е свързан с усъвършенстване формите на живот, които са създали и необходимата биосферна жизнена среда за появата на човека и неговата култура. Социалното равнище е свързано с развитието на обществото и формите на разсъдъчно повествователно митологично

мислене, каквото например е шифровано в стенописите на Казанлъшката гробница. Третото – ноосферното равнище разкрива разумните способности с оглед създаването на духовни ценности, висши духовни цели на човека, които откриваме също и в Казанлъшката гробница. Тя представя един впечатляващ модел на света, който включва и съдбата на човешката душа. Този модел е определящ в предфилософското мислене на европейската традиция. Именно в тази традиция ноологията като наука за ноосферата от гледна точка на холографския принцип днес се схваща като онтология (*metaphisika generalis*) на човешкия живот и неговото бъдеще. Досега не е известен такъв синтетичен визуален модел, като този в Казанлъшката гробница, който да дава ясна представа за съдбата на човека като единство от телесна и душевна природа, каквато се разглежда и в съвременната психология. Ще напомним, че наровият символ на договорни отношения, представен в стенописите на гробницата, преминава и в християнството. Известно е, че св. Дева Мария е спала под нарово плодно дърво преди да зачене. Употребата на наровия сок фактически изпълнява юридическа функция в подземното царство. Аналогични функции изпълнява и Тората. И в двата случая отсъстват нравствените критерии.

Знанието в системата на ноосферата е ориентирано към симпозиума историята на Земята като цяло и в частност към историята на отделните етнически култури обитаващи в нея. Етнокултурата в “Долината на царете” основателно може да се нарече арийска. Такъв е сакралният културен семиозис на траките, които смятат, че човешката душа е затворена в хтоничното царство (скр. *gaуan*). Днес вече е необходимо не само знание за традициите, но и знание за неговото придобиване (като ноосферен феномен). Това се отнася и до историята, археологията, културата, философията на културата и т.н. (3). При това е необходимо и знание за незнанието, което трябва да преодолее човек, за да постигне смисъла на своите реални битийни основания. На симпозиума бе обърнато специално внимание на разумната способност на човека, съотнесена със съвременното учение за ноосферата – учението за “нус” (4). На симпозиума ноосферата се свързва с перспективата на човека, в която се срещат общите процеси на живота, историческите културни традиции и мисленето на човека в съответствие с приетия от него модел на света. Може да се каже, че моделът на света в “Долината на царете” е общоевропейски.

В докладите с историческа насоченост се обърна специално внимание на книгата на П. Т. дьо Шарден “Бъдещето на човека”. В нея се изтъква, че през 1923 г. Владимир Вернадски (1863–1945) чете лекции в Париж и така има възможност да изложи свои основни идеи за ноосферата. Но едновременно с това Вернадски сам признава, че взема термина “ноосфера” от книгата на френския учен Е. Льоруа “Идеалното съществуване и фактът на еволюцията”, 1927 г. (*L'existence idealiste et le fait de l'evolution*. Paris, 1927, p. 196). Ноосферата се свързва с разумната способност на душата (човешка и космическа)

В схващането за ноосферата като **мислеща субстанция** (коренът “суб” в санскритския и тракийския език означава светлина). Става дума за просвещаващо знание и светлината на разума (5), което насочва към проблема за холографския принцип. Според него ефирната логосна светлина е умопостижима и предполага фактически едно ново схващане за нашата духовна реалност (което обаче не изключва и старото, създадено още в античността, което се възражда през III в. н.е.). Ноологичната реалност (ноологически – *noologisch*, от гр. *nus* – “дух”, разум и *logos* учение) се отнася до Разума като битие на Истината в себе си и за себе си. Орфиците първи въвеждат понятието ефир, което се използва и днес. Това името на всеобхватния разум, образуващ ноосферата и създаващ порядък в света. Изясняването на този проблем се оказва особено трудно.

Все пак от някои доклади стана ясно, че дори в археологическата наука, с оглед проблема за ноосферата, човечеството се разкрива като загадъчен обект, който все още си остава такъв. Например, все още не е ясно защо управниците си служат с лъжи, макар да обещават истини. Човекът не се различава съществено от другите големи примати според своята генетика, но се стреми към Небето. Ако се изключат висшите цели на разума, човек наистина може да се охарактеризира като “социално животно” (Аристотел), което все още робува на своите инстинкти, макар често да се съпреживява култово като някакъв бог. Същевременно в биосферно отношение същият този човек заема на Земята не само традиционно преобладаващо, но до известна степен изключително място сред останалите живи същества (6), тъй като понякога е готов да умре за свободата, а не за необходимостта. Биосферата става все по-зависима от разума, т.е. от ноосферата. С оглед на ноологичната реалност може да се твърди, че човекът стои над материята само посредством разсъдък

и разума. Това положение на човека, отразено в Казанлъшката гробница, където, според орфическата митология, душата сключва насилствен договор с Хадес (чрез гореспоменатия наров плод).

Присъствието на наров плод в иконографията на Казанлъшката гробница доказва точно това положение, свързано с придобиване на телесност като присъедини според своята форма хтонично битие. Така телесността се оказва тъмница за душата. Но разумната способност на душата също се включва в ноосферната реализация, задаваща целесъобразност на земния живот. Целта е похитената душа да се освободи от плена на смъртта и материята. Според мита за Загрей, достигнал до нас чрез поета Нонус (V в.), Зевс се влюбва в дъщеря си Кора. От тяхната връзка се ражда Загрей. Последният обаче е разкъсан от титаните. Загрей по-късно се преражда в Дионис. Върху купола на Казанлъшката гробница е отразен именно цикълът на природния кръговрат като вечен живот.

За целите на нашия анализ интерес представлява трапезата и поставената върху нея храна, която символизира дълбоката същност на тракийския светогледен модел и неговия обреден смислов символ. На преден план се забелязват две питки и едно яйце. Питките са символ на жертвено причастие, а яйцето – е израз на космическото яйце – начало на живота. Наровете символизируют безсмъртието.

Ще напомним, че червеното яйце символизира Христовата кръв. Но интересно е да отбележим, че по стара българска традиция яйцата за Великден започват да се събират още от понеделник на страстната седмица. Те се боядисват рано сутринта на Велики четвъртък или през Велика събота. Първото яйце трябва да се боядиса червено. С него се прави кръстен знак върху челата на децата, а след това и на всички останали в дома. Това яйце се пази като се заменя миналогодишното, което е стояло в къщата за здраве, радост и щастие. Яйцето се съхранява, защото се вярва, че носи късмет. Следващото яйце, което също е червено, се носи в църквата в събота вечерта след празничната литургия, когато свещеникът трикратно възвестява Христовото възкресение. Съществува предание, че боядисването на яйца води началото си от Разпятието. Според преданието, в подножието на прикования Иисус Христос към кръста, кокошка снесла яйце, което се обагрило от Неговата кръв. Друго предание гласи, че Мария Магдалена поднесла на Тиберий червено яйце с думите: "Христос Воскресе!"

В контекста на идеята за културата яйцето е символ на Вселената. У персите съществува поверието, че Земята се излюпва от гигантско яйце. У много други народи откриваме вярването, че яйцето е символ на *ново раждане* през пролетта. Такива ритуални яйца са боядисвани, рисувани и украсявани от перси, китайци, римляни и др. Това предание остава и след възникването на християнството, макар червеното яйце да символизира Христовата кръв.

В православните традиции яйцата са символ на Великденско поздравление: "Христос воскрес!", това което се отговаря: "Во истина воскрес!"

Обредните хлябове също са израз на почитта към Иисус Христос – Спасител. Известно е в православната традиция, че на Велики четвъртък от Страстната седмица се подновява квасът за хляб като в него се поставят лековити билки. Обредните хлябове носят различни названия в отделни райони на България: богова пита, квасник, плетеница или кукла, великденски кравай и др. Хлябът се украсява с червени или бели яйца и усукано около тях тесто. С Великденския хляб хората изразяват почитта си към Спасителя. Хлябът не се реже, а се разчупва, тъй като се смята, че той има душа.

Цялата еволюция на живота е свързана с хоминизация (очовечаване) (Шарден), която има за цел ноосферата. Това очовечаване е осъществено чрез **прехода на биосферата в ноосфера**. Благодарение на очовечаващите фактори се образува *особена биологическа цялост*, каквато преди това не е имало на Земята и в близкия Космос. Става дума за такава планетна реалност, обособяваща се като мисловна субстанция, на която се дава името ноосфера (Шарден). След своето възникване ноосферата има определени фази на растеж, т.е. притежава своя диахронна организация. Тя може да се експлицира диахронно (чрез информационната структура на времето). Нейното развитие се проследява по археологически и исторически път. "Долината на царете" може да се разглежда като един от многото сакрални центрове на ноосферата. Този център е особено привилегирован по отношение ранната история на европейската култура.

Културно-историческите предпоставки на учението за нус и неговата сфера на проявление – ноосферата откриваме още в тракийския култ към **орфическия Дионис**. Ако сравним трако-пеласгийската мито-

логия с египетската, ще достигнем до известната антична идея, че Озирис и Дионис са богове, които имат един и същ архетип. Злият Сет разчленява тялото на брат си Озирис на 14 части, които разхвърля на различни места.

След прехода от мита към Логоса, в крайна сметка, се достига до **ноологията като наука за ноосферата**. Обособява се ноологична реалност като основна характеристика на негеоцентричната човешка култура, в която несъмнено има тракийско и българско участие. На този проблем посветихме нашата статия с проф. д-гмн Георги Шишков (роден в **гр. Казанлък**), още през 1979 г. “Учението за ноосферата” (сп. Природа, 1979, № 4, с. 22–25), публикувана (още до провеждането на гореспоменатия симпозиум). В нея разглеждаме в исторически план проблемите на социално-екологичните аспекти на ноосферата (и влиянието на екологичните фактори) върху нейното развитие. Ноосферата е завършващият етап от развитието на Земята като космическа система, но нейното начало откриваме още в модела на света, възпроизведен в Казанлъшката гробница. Митологичните предпоставки на ноологията се съдържат в модела на света, представен в Казанлъшката гробница. Този модел на света предшества възникването на философията.

2. Културно-историческите предпоставки за възникването на учението за ноосферата

Орфизмът на “тъмния” (Хадес, Сивия) в Казанлъшката гробница е олицетворение на неразумното, тъмното, което държи в плен човешката душа чрез кръвта и нейната телесност.

В европейската и българската духовна традиция е общоприето да се смята, че при образуването на ноосферата особено важна роля играе Дионисиевото и Аполоновото начало. Чрез него се обосновава хтонично-соларната (ейдосна) човешка природа, която траките обхващат в един цялостен модел на света. Този модел фактически заема централно място в историята на културата. Тя обхваща цялостното развитие на човека, изучавано от археологията, историята и антропологията. На симпозиума стана ясно, че още в зората на човечеството се търси начин за освобождаване на човешката душа в посока към Небето и безсмъртието. Гореспоменатото двустранно отношение “соларно-хтонично” структурира и цикъла “делник-празник” в съответния социум. В него митът, обособен още в праисторическо време, възпроизвежда неизменно семиозиса на

търсене на “изгубения рай” и “вечното възвръщане” към чистата природа на Едното, като върховно Благо. Бог-Сине извора на живота, който трябва да се роди от целомъдрената Персефона. Тук обаче се съдържа възможност за една инверсия на ценностната система, която е ключ за разбиране истинния смисъл, цел и предназначение на човешкия живот, а именно – “вечната” борба между живота и смъртта, соларното и хтоничното. Тази борба продължава докато душата осъзнае своята божественост и безсмъртна природа. В орфизма тя осъзнава, че е небесна. Това е ситуация на гносис, на който бог Сива се подчинява.

Митът за вечното завръщане е вечното възпроизвеждане на смъртта чрез цикъла “живот-смърт”, който съответства на цикъла “делник-празник”. Иначе не може да има вечно завръщане, ако не се преодолеее смъртта. Митът за завръщането към вечността не изразява съдбата на Персефона. Завръщането във вечността спира действието на времето. Ето защо можем да говорим за цикъла “Дионис-Аполон” като мит за вечно завръщане. “Шифрограмата” – послание е ориентирана към избор – на “вечно” завръщане или за завръщане към вечността. Дионис е хтоничният Аполон, а Аполон е соларният Дионис. С този цикъл е свързано тракийското орфическо обезсмъртяване с оглед анулирането на брачния договор на душата с Хадес.

Соларният Дионис (Dio – nysos, син на Бога, мил на Бога) се явява в качеството на Аполон, а хтоничният Аполон - в качеството на Дионис. Моментът на логосно тъждество е момент на сублимация, т.е. разумът о-светява и о-смисля себе си като висш родоу Бог, призван да изведе от тъмницата (тялото) човешката душа, която е пленена в пещерата на телесните възжеления. Дионис е отрицание на Аполоновото битие като небитие, т.е. беззащитно битие, което разкъсват титаните. Аполон е битието на Дионис в себе си (небесният свят в себе си), а Дионис – небесният свят в себе си като разум. Тракийският Дионис в себе си е Аполон. Именно поради това днес с основание може да се говори и за **хтонична псевдоноосфера** (под знака на възраждащия Дионис) и **соларна ноосфера** (под знака на Аполон). Двете обаче образуват една обща ноосфера като сфера на разума, но със свои ценности, които се обръщат според цикъла “делник-празник” в социодинамиката на културата. Действителната ноосфера е освободена от присъствието на Хадес, т.е. на хтоничното. Дионис и Аполон са в антисиметрични отношения.

Дионис като бог е бог на **разума**, тъй като в него присъства Аполон (като разум), а в Аполон – Дионис. Аполон е осъден да “умира” в качеството на Дионис, а Дионис – да възкръсва в качеството на Аполон. Така става ясно защо Дионис е “вечно умиращият и вечно възкръсващ” бог. По отношение на битието (на истината) Дионис е Аполон в недостатък, а Аполон е Дионис в преизобилие и обратно – Дионис по отношение на небитието е в излишък, а Аполон – в недостатък. Цикълът “делник-празник” според холографския принцип се упражнява от 4-мерна структура, т.е. четиримерен симплекс. В този смисъл ценностите в културата имат най-малко 4-мерни символни функции. Всичко това обяснява защо Питагорейският модел на света е 4-мерен симплекс, но хабитусът му е пентагонален. Тепърва съвременната космология ще опише следващия n -мерен свят.

От казаното дотук следва, че са възможни два вида царства: соларно и хтонично, които влияят върху ценностите на древнотракийската култура и нейните послания към настоящите и бъдните поколения. Тъй като Дионис пребивава в недостатък на светлина, а Аполон в излишък на светлина, то “въртенето” на спиралата на времето става от едното в посока към другото, и обратно. При Дионис разумът става Ерос в хтоничното, а при Аполон – Еросът – разум. Разумът съединен с материята дава земния Ерос. Освободеният разум от материята става Бог на философията. Такъв Бог е Дионис Загрей.

В тази връзка само ще напомним, че музите като образци на творческите дейности, се ръководят от Дионис/Аполон. На тях са подражавали създателите на значими ценности в изкуството, науката, нравствените отношения и др. Тук е интересно да отбележим, че **архелогията и нумизматиката** имат определени метафизични взаимоотношения посредством музите. Малко известно е, че думата *нумизматика* има своите корени в римската епоха. Още по-малко се знае, че тя е свързана с **Мнемосюна** (Памет) е майка на 9-те музи. Според митологията тя е дъщеря на Уран (Небето) и Гея (Земята). Деветте музи са родени в Тракия (областта Пиерея). Думата “**монета**” произлиза като епитет на римската богиня на предсказанието **Юнона** (монета). Българската дума “монета” първоначално означавала “*предупредителката*” (лат.). Както е добре известно, римляните изграждат храма на Юнона на Капитолийския хълм. Именно в този храм те секат широко известните в българската нумиз-

матика римски монети. Римляните са вярвали, че Юнона ги предупредила за едно особено силно земетресение чрез звъна на отсичаните монети. (Оттук идва и названието монетарница). Музите са почитани заедно с бог **Дионис и Орфей**. Върху монети на Севт Трети е изобразена крилата мълния, която държи в краката си орел – символ на бога на мълнията, която чрез Логоса управлява света. Според мита, Персефона трябва да зачене от крилатата мълния, т.е. от Логоса.

В системата на тракийската култура “освобождаващият” е както **Дионис (Dions Liber)**, така и Аполон. Дионис и Аполон са две форми на битие на един и същ Бог, който води душата към Благото, извежда я от царството на Хадес и я успокоява чрез вечния живот. На състоянието сън (нощ) съответства Дионис, а на бодърстване – Аполон (ден). Дионис и Аполон разкриват борбата вътре в човека между злите и добрите сили (и стремежа към сублимация и свобода). Това е един архаичен образец на ноосферата. Сублимацията се осъществява чрез хтоничния Аполон (Дионис) – символ на човешката сетивна природа. Щепомним, че орфико-питагорейската Пития е символ на хтоничното, чрез което говори хтоничния Аполон (Дионис), соларният Дионис (Аполон) сублимира низшите инстинкти. Именно 9-те родови форми на творческа ноосферна сублимация са Музите. Не случайно Аполон се нарича Питонубиец (гущероубиец). Той убива “червения” дракон като господар на хтоничното. В тракийската митология това трябва да извърши синът на Персефона.

Диалектическото соларно и хтонично взаимоотношение между Дионис и Аполон разкрива смисловия обхват, в който се реализира хтонично-соларната ейдосна човешка природа и нейното място в тракийското изкуството. (Очевидно, това схващане води своето начало от пеласгите, които са повлияли не само на древногръцката, но и на древноегипетската митология. Митологията на Казанлъшката гробница има всъщност древен пеласгийски произход). Митологичното изкуство на траките обхваща цялостното битие на човека и неговите перспективи. Сублимацията на низшето, както отбелязахме, се осъществява в 9 направления, но тя присъства и като начин на освобождаване на човешката душа в посока към ноосферата като небесно битие, което е преодолело хтоничното. Това двустранно “соларно-хтонично” отношение структурира цикъла “делник-празник” в тракийската култура. А проблемът

за безсмъртието намира израз в орфическите и Елевсинските тайнства, възприети и моделирани в Новия Завет.

3. *Култът към Персефона като наглед на човешката душа и нейният разум като първооснова на ноосферата*

Персефона от Казанлъшката гробница несъмнено е сетивен наглед на човешката душа. Централно място в култовата дейност, свързана с Казанлъшката гробница, заема Персефона-нагледът на обсебената човешка разумна способност. Тази разумност полага началото на ноосферата като сфера на разума и като предмет на ноологията.

За ноологията като метафизика на ноосферата основополагащо е твърдението: *"Както изреченото слово е образ на Словото в душата, така и това в душата е образ на Словото в нещо друго. И както изреченото слово е фрагментарно спрямо това в душата, така и Словото в душата, което е преводач на другото, е фрагментарно спрямо онова, което е преди него"* (Плотин. Енеади, I, 2 [19], 3 [16]). Ще напомним, че Плотин се стреми към възраждането на орфизма, защото питагорейската школа е орфическа. Платон в края на живота си става питагореец. Неговата пещера на сетивността е изцяло орфическа.

Анаксагоровото понятие "нус" (което е етимологически корен на думата ноосфера) е разработено в неоплатонизма като една от хипостазите на триадата "Едно – Нус (Ум) – Логос – Душа" (вж. Р. Радев. Антична философия. Ст. Загора, 1994, с. 716), разкрива ценностните функции на разума (Нус), придаващ смисъл и значение на нещата. (Р. Данкова, Е. Данков. Методологическо значение метафизики ноосфери. В кн.: Социальные, гносеологические и методологические проблемы геологических наук. Киев, Наукова думка, 1979). Така "нус" като *словообразователен корен на понятието "ноосфера"* концентрира висшите намерения на човешката същност, нейните съществени цели, които определят смисъла на човешкия живот. "Нус" (разумът) е едновременно и умпостигаемото битие и основополагащ принцип на душевната разумна организация и на стремежа към истинно знание. "Нус" (Ум Логос) по такъв начин е в човека и извън него като целеполагащ смисъл на негеоцентричния му живот, съотнесен с Космоса. Платон извежда "нус" от "noesis" (мислене, процес на обозначаване или акт на обозначаваща мисъл). Мисълта, имаща битие само по себе си като "Нус", преди да

включи (в мисловния обозначаващ процес) идеята (ейдоса) на даден предмет, го оформя, придава родовите форми на битието и мисленето като категории (на Умо – постигаемия свят). Според Платон *poesis* е преди всичко “*theou poesis*” – мисъл на върховното Благо, Божествен разум (Платон, Кратил, 407b). В този смисъл разумността като “*sophrosyne*” – мъдра добродетел (или добродетелна мъдрост) е спасение (*soteria*), убежище на мислещата разумна душа. Самото познание като *poesis* е процес на самоосвобождаване на разума и неговите истинни основания от илюзията, заблудата и лъжата. Ето защо *skepsis* (скепсис) е възможен посредством *poesis*. Така става ясно, че ноосферата е “дом” на човешкото и космическото битие. Ето защо в основата на учението за разума на човешката душа лежи разбирането за **Нус-Ум, Разум**, който мисли в Едно всичко чрез всичко и е неделим. *Нус е мислене в преизобилие и Благо-дат*, защото мислейки себе си, душата в тракийската митология се стреми да се освободи от плена на Хадес (наричан от Кант “баща на лъжата”) и да се върне в истината на своето предишно битие. Но за целта тя трябва да се издигне до Небето. Поради това нус е хармония, която организира Космоса. Пеласгиецът Талес смята Ума като Бог на света: “*Най-бърз от всичко е умът, въпреки, че той обхожда всичко*”. За Анаксагор умът, “който като започнал да действа незабавно свързал в едно всичко, което по-рано се намирало в безпорядък”. Анаксагор приема, че умът трябва да насочва човека към възвишеното и да издига неговата душа. Философът приема чистия небесен ум за първоначало на световния ред и хармония. За орфико-питагорейците планетите се движат според законите на музикалната гама. Хармонията придава битие на Космоса, “докато всичко останало, което го заобикаля, е смесено помежду си...”.

Идеята за нус е основополагаща философска идея, която е принцип на самоорганизация, самопознание и вътрешна съзерцателна философия, разкриваща *първоосновите на истинно знание като ноология*. Така става ясно, че ноологията е не само наука за ноосферата, но и наука за душата и нейния разум, който постига себе си в своето безсмъртие. Според Анаксагор душата е Ум-на и по природа носи неговите основания като свои висши цели. Те осмислят нейното битие и ѝ придават живот. Нещата, които имат душа, според него, “всички ги владее умът”. Това става чрез тяхната същност Душата ражда мисли посредством нус. **Нус**

се свързва с истинността на мисленето. *Нус е мислеца способност – мисъл и първоосновата на самото човешко мислене като Истина.* Нус въвежда порядъка в нещата и организира света. По думите на Аесций Анаксагор “казва, че отначало телата стояли неподвижно и божественият Ум ги привел в порядък, и предизвикал възникването на Вселената. Анаксагор смятал ума за Бог, който е сътворил Космоса, понеже нашият ум е Бог у всеки един от нас”. Нус според Хегел е “обективната мисъл, общото, дейният разсъдък...” При това душата в тракийския орфизъм е непроницаема и безсмъртна. Чрез орфическия Дионис нус разкрива **онтологията на разума като гносеология – ноология.** Днес ноологията се превръща и в епистемология. *Онтологията на нус право възможно конструирането на ноологичната реалност като своеобразен космос на човешката ноосферна същност.* Така ноологията включва в своя предмет както микро – така и макрокосмоса и техния разумен порядък. Показателно е, че в съвременна семиотика (Гергана Дачева) **семиологията** се разглежда като ноология (Noology). Някои от семиотичните назовавания разкриват широкия обхват на семиотиката и нейното значение за културата, разбирана като текст. Семиотиката в нейните три аспекта – **денотативна, конотативна и метасемиотика** (Г. Дачева) организира културата като текст (естетически, етически и др. аспекти). Висшите родове на битие и мислене от ноологичната реалност днес по необходимост разглеждат и в светлината на семиотиката, тъй като задават нейното метасемиотично равнище и обуславят нови форми на ноосферно битие. Семиотичните проблеми на тракийската култура и ноосферата могат да бъдат разбрани чрез холографския принцип.

В анализа на **културата като семиотична (знакова) система** днес особено значение придобива *семиологичният анализ*, основаващ се на холографския принцип. Разглеждането на културата като семиотична система позволява тя да бъде исторически интерпретирана (достоверно) в настоящето и от гледна точка на бъдещето. В този смисъл **културата е съотнесена с битийните форми на ноологичната реалност.** Това се осъществява чрез архетиповете като универсалии на културата и като родови форми на битие и мислене. Ето защо тя може да бъде анализирана и от гледна точка на висшите цели на разума, осмислени семиологически. Както показва и самата етимология, ноумените (Noumenon) се включват в предмета на **ноологията** и нейното познание. Ноумените характери-

зират интелигибилните първооснови на предмета. Във философията на орфическия неоплатонизъм те разкриват духовно – познаваемото, за разлика от сетивното възприемане на предметите.

Човешкият разум в съответствие със своите висши цели притежава способност да **категоризира битието и мисленето** и по този начин да разкрива първоосновите на света. Noos е разумната способност на човека, благодарение на която може да преодолее своите недостатъци, за да постигне върховното Благо като Име на всички Имена. Човек постига единство с върховното Благо като екзистенция, в основата на която лежи трансцендентния принцип на свободата и това благо-чине, което Хайдегер нарича Dasein. Разумът прави действителна човешката същност. Според Платон nous е “чистият ум” (Кратил, 396 с.) “Духът (nous) в човешката природа съответства най-близо на личността” (Vl. Lossky. The Mystical Theology, 201). Следователно ноологията може да се схваща и като наука за личността и личното битие на разума.

Това се осъществява посредством **трансцендентни (извънпитни) принципи**. Те играят ролята на основополагащи идеи и категории, използвани във философския език. В ноологията категориите са висши родове на битие и мислене, чрез които многообразният свят на човешката душа може да се мисли в единство. Това единство понякога се схваща като системно, но в повечето случаи не се отчита йерархията на тази система. Всъщност това е нетривиална система, тъй като нейната сума е повече от частите ѝ. Сферата на разумния системен обхват вече обяснихме като **ноосфера** (сфера на разума), а нейното битие – като ноологична реалност. Светът на разумното битие (ноологичната реалност) има като основополагаща идея доброто, вкоренено във върховното Благо. То е трансцендентен принцип, обуславящ всяко благобитие.

4. Ноология и културна история

Метафизиката на ноосферата като ноология прехвърля мост между неоплатонизма (неговата ноология) и критическата философия на И. Кант. Сама по себе си ноосферата е антропогенен етап в историческото развитие на формите на Земята като космическа система. Тази ноологична реалност обхваща част от йерархичната структура на геологическото и археологическото време, съдържаща ирационални и рационални числови форми на космически обусловеното движение.

Като космична форма на разумен живот, ноосферата носи определена необходимост от хармония (космос означава украсяваща хармония). Ето защо Земята чрез първоелементите трябва да възпроизведе съответни ноологични форми на живот, да излъчи себе си в качествено ново битие посредством висшите цели на човешкия разум. Ноосферата като “мислещ пласт”, обхващащ Земята (П. Т. дьо Шарден) включва както земното, така и извънземното битие на човешкия разум, който си поставя висши цели чрез върховното Благо и Логоса, олицетворяван от Аполон и Дионис. Небесната благодат на душевното е основополагащ трансцендентен принцип, благодарение на който битието на доброто е истина, а истината – добро, което трябва да избира човек. Последният е свързващо звено между битието на природата и природата на битието чрез ноосферата като целеполагане на разума в качеството на ценности (нравствени, естетически, научни и др.).

Ето защо метафизиката на ноосферата в действителност включва налични битийни форми на разума. Те имат непосредствено отношение към изначалните жизнени параметри, свързаните с тях ценности и смисъл на живота. Това също са коренни проблеми на ноологията, която изучава ноосферата като налично битие на висшите цели на разума. В последна сметка ноологията има за цел да разкрие не само тези висши цели на разума, но и да създаде адекватни методи и средства за тяхното постигане. Метафизиката на ноосферата всъщност обуславя една негеоцентрична картина на света, изградена според ноологични ценностни критерии. Ориентирана към съществените цели на човешкия разум, тя е негова основополагаща форма и стремеж към преодоляване на смъртта (която анахилира живота като битие на истината). Фактически пленената душа в модела на света от Казанлъшката гробница придава живот на смъртта.

Антропогенният елемент в системата на ноосферата е *човекът (в себе си и за себе си като разумно същество)*, който о-разумява дейността си, осветявайки я с формите на на Разума като ноологична реалност. Определяща роля тук играе холографският принцип. Човекът като разумно същество “което идва към самото себе си и сътворява или открива един духовен свят – една ноосфера...” (Х. Плеснер), създава ноосферата, която от своя страна става предмет на ноологията. Ноосферата като ноологична реалност има битие в Истината (като живот) и тази

форма на живот се вкоренява в нея. Само по такъв начин става възможен философският опит като критерий за истината, обуславяща съществени цели на човешкия разумен живот, за да може човекът да се нарече любовомъдр. Ноологията като метафизика на ноосферата е едно по-нататъшно развитие на Кантовата философия. Ноологията е наука за нравствените първооснови на разума, обосноваваща своите цели чрез трансцендентни нравствени принципи.

Палеобалканското пеласгийско (пелгарско) схващане, че мълнията управлява света се проявява ако се съгласим с традиционното схващане, че крилатата мълния е символ на разума (Логоса). Не случайно тя е главният символ върху монетите на Севт III и присъства в Новия Завет при раждането на Иисус Христос. Тя е пътеводител и на халдейските мъдrecи (от Новия Завет), които превъзхождат неимоверно много старозаветните пророци. “С Човека благодарение на необикновената способност на Мисълта, според Шарден, най-после се осъществява тотален синтез в една жива група, чието развитие още може да се разчете от онзи, който умее да вижда в слоестата структура на съвременния човешки свят; антрополози, социолози и историци отдавна са отбелязали... субординиращото поведение на различните етнически и културни народности”. Особено характерна в това отношение е тракийската народност. Подобни народности придават на човечеството нравствения и интелектуалния му вид.

На симпозиума еволюцията в условията на Земята се предпостави от дивергентно-конвергентния принцип, реализиран чрез триадата: индивид, вид, род. Ето защо “основната дивергентност на еволюционните “лъчи” се оказва покорена от конвергентните сили на ноосферата. Гореспоменатият симпозиум показва убедително, че за първи път ни е дадено да съзерцаваме самия връх на дървото на еволюцията. Там съзираме какво може да даде един метафизичен синтез на свободно творещи разумни индивиди. Именно този синтез, в който участва и човекът, образува действителността на ноосферата и нейните разумни цели, които бяха разгледани на симпозиума в Долината на тракийските царе.

Посредством ноосферата и присъщата ѝ ноологична реалност “коллективното човечество, от което социолозите черпят, за да поддържат напредъка на своите разсъждения, все повече се стреми към научна обоснованост на своите дейности и своите цели. Човечеството изниква в

своето време и на своето място като напълно нов и все пак очакван обект на небосклона на иманентния живот във Вселената. Особен интерес представлява схващането на Шарден за **“анатомията” на ноосферата**, която може да бъде семиотически разчетена според нейните структурно-функционални родови форми на битие и мислене. От гледна точка на еволуционното време биосферата е първооснова на ноосферата. Но последната има и обратно влияние. От своя страна *битийните форми на ноосферата влияят върху биосферата и нейните процеси*. В тяхната възможност и действителност учението за ноосферата фактически мотивира единството на принципа на историзма и принципа на актуализма, които се съдържат в модела на света от Казанлъшката гробница. Така човешката история постига своята завършеност по отношение на истината в ноосферата. Въсъщност битийните форми на ноосферата изграждат **“анатомията” на обществото и смисъла на историята**. Ето защо **“анатомията” на ноосферата е ключ за разбиране “анатомията” на обществото и смисъла на историята**. При това Шарден говори за интелекта като за “мозъчен апарат на Ноосферата”. Човек се стреми към духовно съвършенство и към истинно знание за своята история. Плодът на неговите усилия проникнал семиотически в него, се е отбелязал като памет в хромозомите му. Холографската памет са проявява в органичната действителност на ноосферата. Ноологичната реалност разкрива смисловия обхват на ноосферата”. С човека се появява един друг вид историческа последователност. В диахронната история на Земята “наследствеността, която дотогава е предимно хромозомна... става вече предимно ноосферна. Ноосферата стои по-високо от обикновената изолирана фила. Шарден обосновава идеята, че системата от хромозоми не е способна “да складира” и “да запази” безпогрешно огромното количество истини, “в които се трупва постепенно културното наследство на Човечеството. Наследствеността в образованието като цяло и в частност – философското е ноосферен проблем. Такъв проблем е и самата история на философията, извеждаща своето начало, според Б. Ръсел, от орфизма. Според холографския принцип диахронната организация е инвариантна на синхронната организация, каквато например днес е съвременната философия. Именно в този смисъл сега **ноологията трябва да се схваща като проблем на ноологичната реалност и на нейната действителност**.

На симпозиума се достигна до идеята, че ноосферата може да действа само като освобождава с течение на времето все повече и все по-висок потенциал от духовна и културна енергия. Учението за ноосферата и ноологичната реалност позволява да се разбере защо “стотици хиляди хора сега изследват във всички направления на неживата материя, Живота и Мисълта, и вече не сами, а в организирани групи, които при тежават такава сила на проникателност, че вече нищо не може да ги спре в техния стремеж към истината. Именно това показва и гореспоменият симпозиум. Човечеството създава ноосферата като една огромна холограма, която трябва да бъде разшифрована в нейната дълбока същност. Ето защо и изкуственият интелект днес следва да се схваща като ноосферен проблем. Човечеството (и неговата ноосфера) “симетрично на космическата насоченост” все повече налага ноосферното развитие, ” ... свързано с едно организирано спояване Тъканта на Вселената”. В митологията покровител на тази тъкан е Хестия – нагледът на космическата душа.

Според Шарден за науката е характерна интериоризацията на света, завършваща с рефлексията (Разума). Тази интериоризация е невъзможна без холографския принцип. Във всеобщия космически процес съвсем естествено се включва и интегрира като относително завършващ етап ноосферата, която за своята действителност се нуждае от истината.

Етапите в диахронната космическо развитие касаят бъдещето на ноосферата, което н края на краищата съвпада с началото, при което интелектуалните родови форми на битие и мислене започват да присъединяват материя, за да се образува сетивният свят. Не случайно днес нравствените проблеми на човечеството се оказват все повече въввлечени в усъвършенстването на ноосферата. Така съвременната метаетика се козва **основополагаща идея на ноологията.**

5. Истината и ноологичната реалност в най-новата ни история

На симпозиума бе показано, че етимологически категорията истина се извежда от името, свързано с култа към Хестия – нагледът на космическата Душа. Това най-добре е изразено в българския език на македонците. Всъщност постигането на истината е осъществяване на синтез, аналогичен на синтетичните съждения, за които говори Кант. Те прибавят ново знание (т.е. нова истина). Аналитичните съждения обаче не прибавят

вят ново знание, но боравят с битийни форми на мислене. Философът, за да направи своето учение “дом” на битието, би следвало да владее тези два типа съждения до свършенство и да ги използва по надлежен начин във философската логика. Синтетичното съждение е осъзнаване на истината като битие и битието като истина в отношение към ноологичната реалност. Ноологичната реалност е невъзможна без истината, схващана като битие и като мислене. Именно тази Истина ѝ придава действителност.

С оглед йерархията на **сферата на разума (като ноосфера)** следва да се има предвид, че снизхождането е свързано с намаляване степента на разумност и отдалечаване от критерия за истинност. В историята на древнотракийската култура и особено в орфическите традиции човешката душа е изобразявана с крила. Последните са символ на разума като душевен принцип на философското мислене. Когато душата започне да снизхожда към материята, за да придобие телесност, тя губи крилата си, т.е. разума. При настъпване на смъртта душата се освобождава от телесността си и започва да придобива крила (т.е. разум), за да се възнесе към своя дом, т.е. битието на Истината (ако обаче се е освободила от анимата/анимуса като присъединено хтонично небитие). Затова Деметра и Персефона са крилати богини. Това е също ноологичен проблем. В ноологичната реалност душата е философски принцип, основаващ се на Логоса като Име на всички Имена. Добродетелта се корени именно във върховното Благо като трансцендентен принцип. Тя е постоянна насоченост на волята към добро и към добродетел като ценности. В орфическата традиция последната е способност на душата за дела, които да съответстват на нейната конструктивна мисловност. В модела на света от Казанлъшката гробница стремежът към добродетелност се схваща като живот, съобразен с висшите цели на разума. В тази връзка ще напомним гледната точка на Кант: “Добродетелта е моралната сила при преследването на дълг, която никога не бива да се превръща в навик, а всеки път трябва да произтича изцяло нова и изначална от начина на мислене”. Но в ноологията добродетелта е вече метаестичен проблем.

Разгледаните на симпозиума проблеми в Долината на царете за ноологичната реалност следва да се оприличат на възхождане на душата към битието на истината, както се приема в орфизма. Философът трябва

да съдейства за това възхождение, без да изгуби връзката с миналото. Последното е не само мисловно, но и битийно. Деветстепенната йерархия, обобщена в три основни (троични) нива в йерархията на ноосферата, може да служи като модел за това възхождение към истината за живота и смъртта. Всъщност тези три основни степени без особени усилия се откриват в купола на Казанлъшката гробница. Най-долу се намира видът без род. Това е неорганизираната възможност, където е сетивният свят на битието и мисленето. Тук са външните граници на ноосферния обхват. В предфилософията на орфиците, Сократ и Платон – извън тези граници е царството на Хадес. То няма битие в себе си и е само възможност. Но пленената човешка душа е заставена да придава живот на смъртта, за да се образува царството на сенките. Тук душата схваща себе си като лишениост от битие и поради това в депресирания човек могат да се появяват т.нар. суицидни мисли. Всъщност това е интенция (намерение), породена от максималния недоимък на битие, до което е достигнала пленената душа в “пещерата на сетивността”. Тук е минимална възможността за употреба на разума. Орфическото разбиране за Сенките и пещерата предполага низхождение на душата, което е аналогично на депресията, където душата отстъпва на фантазмите.

6. Влиянието на античния модел на света върху средновековната духовност на България

Най-високо в Небесната йерархия според орфическата традиция се намира родът без вид. Разумът, към който се стреми душата е известен като Божествено Име на всички Божествени Имена, Божественият Ум, т.е. Логос на всички Умове от $(9=3 \times 3)$ степенната Небесна йерархия. Очакваният син на Персефона е месията, който трябва да победи злото и да освободи душата. Той е Логос – върховно Благо. Синът на Персефона, преди да приеме телесност, пребивава в преизобилие и в излишък на битие и мислене. Ето защо йерархията на ноосферата в своята най-висока степен, представена в Казанлъшката гробница, вече има битие от излишък и преизобилие на истина. Иконографията на Казанлъшката гробница показва, че тя трябва да се стреми към върховното Благо като към свое първоначало. Тя се проявява като производна на Благото, поради което може да се разглежда за негова еманация. То обединява в себе си

всички висши образци на битие и мислене. Като логосна еманация, ноосферата има стремеж към истинно битие. Като възхождение има за своя висша цел върховното Благо и чистата Божествена природа, която не знае предели. Ноосферата като образец, който включва в себе си всички образци на мислене на разсъдъчно равнище, е сфера на най-висшите мисловни ценности. Първооснова на ноосферата е Логосът. Тя е посредникът между Логоса и битийните форми на света, чрез които той едновременно се и мисли. Ноосферата е умопостигаемата душевна реалност, а самият Логос е най-висш образец на тези ценностни идеали. В ноологичната реалност те получават своята най-висша завършеност. Това битие е чисто, но е в антисиметрично отношение към хтониното, т.е. видът без род. Според неоплатонизма такова чисто нищо е сянка на свръхбитието. Тя е негов обърнат образ, в който обаче няма битие така, както и човешката сянка (която прави човек на слънце) няма в себе си човешко битие.

Все пак по своята природа човешката душа стои по-високо от земната ноосфера. Тя възхожда и низхожда по 9-те степени на нейната йерархия, т.е. функционално е съотнесена в своето битие (като Бог в материята) с благочинието. Именно в този ноосферен смисъл следва да разбираме титлата на българските царе в Трети Рим “БЛАГОНРАВЕН”. Поради това Трети Рим с концентрираните мощи на светии следва да считаме като град, който съсредоточава в себе си небесното в условията на Земята. Орфизмът е учение за възхождение на душата по степените на Небесната йерархия, т.е. благочинието. В това отношение царят е цар на царете. И Логосът е цар на царете. Титлата “цар на царете” идва от изтока, например от Вавилон и от Асирия. Някои смятат, че Именникът на българските канове е израз на едно асирийско потекло. Ще напомним, че в Именника на българските канове е включен и Навоухдоносор, за когото се смята, че е допълнителна вставка.

С титлата “благонравен” се обяснява защо царете от Второто българско царство концентрират мощи на светци в столицата на Трети Рим, а св. Евтимий пише за тях Жития, които се четат след богослужение според правилата на църковната реторика (омилетиката). Подобна дейност продължава св. Киприан и епископ Григорий Цамблак. Последният например пише житие на св. Петка в Сърбия.

Присъединяването на материя е възможно, ако космическата Душа най-напред присъедини тази материя в себе си. Човешката душа, след като е подобна на космическата, също при своето снизхождение присъединява в себе си вида без род (в качеството на анима/анимус). Фактически анимата/анимусът е отсъствието на Благото. Тъмното, злото няма битие в себе си. Видимият свят обаче има за своя най-дълбока първооснова благочинието, олицетворявано от царя (трак. каисар). (Ще напомним, че немското кайзер, римското цезар и българското цар, произлизат от старата форма каисар.) Царската институция в Трети Рим – Второто българско царство, поставя на челно място царя, който трябва да бъде благонравен, за да е причастен на благочинието, което от своя страна присъства винаги в църковния семиозис. Затова българските благонравни царе са големи ктитори на църквата. Още в Първото царство, очевидно, поне някои от българските канове са били тайни епископи. Поради това опитите да се характеризира този период от българската история чрез термините “цезаро-папизъм” и “папоцентризм” едва ли са уместни (например А. Х. и С. Т.).

В орфическата традиция от “Долината на царете” душата чрез анимата/анимуса изгражда своята телесност, т.е. тялото като затвор на душата. Природата на душата е чиста, т.е. логосна, но тя съдържа в себе си като свои битийни компоненти стремежа към истината. Изучаването на орфическия модел на света в Казанлъшката гробница се вписва трайно в историческата наука като тъкан на ноологията като наука за ноосферата. Провеждането на гореспоменатия симпозиум в долината на царете след неговото осмисляне като част от новата история на гр. Казанлък показва, че е невероятен случай на такова съвпадение, което човек едва ли би могъл да предвиди предварително. Повдигнатите проблеми създават една нова традиция, която надхвърля регионалната история на гр. Казанлък. Според нас, тази традиция не бива да прекъсва, което показва и цитираната по-долу литература. По отношение на разглеждания проблем гр. Казанлък има приоритет пред другите градове в България, защото съвремението открива своите корени от миналото.

Както стана ясно, в настоящия доклад се опитахме да покажем, че съществува архетипна приемственост между орфическия модел на света, господстващ в Долината на тракийските царе и съвременната ноосфера.

Разгледаният модел на света днес се счита като начало на западноевропейската философия (Б. Ръсел). С това беше направен един опит емпиричните археологически изследвания да получат някакъв теоретичен синтез, защото, без съмнение, тракийската духовност излиза извън обхвата на пълзящия емпиризъм. Ние сме свидетели на този емпиризъм, но той трябва да получи теоретическа завършеност по отношение на истината като ноологичен проблем. Посредством анализираният проблеми на симпозиума в гр. Казанлък става ясно, че мястото на провеждането му не е избрано случайно. Дългата история на гр. Казанлък има не само регионално, но и общоевропейско значение. В Казанлъшката гробница европейците могат да видят митологичният модел на света, чрез който става преходът към европейския Логос. В този модел всъщност е залегнал принципът на свободата. Неговото отрицание (като не-свобода) е представено чрез похитената човешка душа, чийто митологичен наглед е Персефона. Освобождаващият гносис в сотериологията на исихазма е ноосферен. Логосът всъщност е сферата на разума. Логосът полага себе си като истина, но чистата природа на върховното Благо полага себе си като Логос (Слово). В исихастката традиция това е Бог-Син. Ето защо в настоящия доклад показваме, че Името на фундаменталната онтология е ноология. Фундаменталната онтология се оказва технически термин, който Хайдегер е бил принуден да използва поради надеждите, които му възлага Хусерл за развитие на феноменологията. В действителност феноменологията е “сянката” на ноологията. Феномените не са ноомени. Без ноомени феноменологията не може да бъде наука. В този смисъл настоящият доклад иска да представи ноологията като алтернатива на феноменологията.

В заключение ще отбележим, че ноологията като учение за ноосферата не случайно се отнася към тракологията като клон на историята на кроманьонския човек (той полага началото на ноосферата). Най-известните негови представители са пеласгите (пелгарите), които създават Обетованата земя и още през I в. започват да разпространяват учението за Словото (Логоса). То се предшества от учението за ноос (Нус), което също е в трако-пеласгийските традиции.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Данкова, Р.** Ноологията като метафизика на ноосферата. – Кула (Казанлък), 1998, № 4, с. 18–27.
2. **Шишков, Г., Р. Данкова.** Учението за ноосферата. – Природа, 1979, № 4.
3. **Данкова, Р.** Културната традиция на Балканите и понятието “ноосфера”. – В: Лингвистически, културологически и методически въпроси за обучението на рускому език като чуждоезичен. Седмоя международен симпозиум “МАПРЯЛ’98”. В. Търново, 9–12 април, 1998, В. Търново, 1999.
4. **Вж. Данков, Е., Р. Данкова.** Ноосфера като динамична система. – В: Приложение на системния анализ в приложни задачи. Труды лаборатории системного анализа и автоматизированных систем управления. Куйбышев, 1976, с. 125.
5. **Dankova, R.** Noosphere and cosmic era. First national conference “Cosmos’85”. 14–16 November 1985. Varna, p. 126; **Данкова, Р.** Метафизика на ноосферата. – Философия, 1998, № 2, с. 43; **R. Dankova.** Noosphere and Antropogenesis. International Symposium “Evolution and Morphogenesis”. Plzen, 1984, p. 765–769; **Р. Данкова.** Метафизиката на ноосферата като ноология. – В: Философия и европейски ценности. С., 2001, с. 68–78; **Р. Данкова.** (съавт.) Историко-философски контекст на понятието “ноосфера”. – В: Антична философия. Проблеми историографии и теории на познанието. М., 1991; **Р. Данкова.** Учение на В. И. Вернадски за прехода на биосферата в ноосферата, неговото философско и общонаучно значение. Москва – Иваново, 1983, с. 88–96; **Р. Данкова.** Учението за ноосферата в обучението по философия. – Образование (София) Год. XIV, 2005 № 2, с. 99–112; **Е. Данков, Р. Данкова.** Методологическо значение на понятието ноосфера за разбирането на развитието на ноосферата. – В: Система човек-околната среда. Материали на секцията за общи и философски въпроси на Симпозиума “Човек в околната среда”. Москва, Изд. Наука, 1979, с. 59–63; **Р. Данкова.** Опозицията “сакрално-профана” в социодинамиката на българската култура, ориентирана към европейските ценности. – В: Общества в преход. В. Търново, 2001, с. 256–264; **Р. Данкова.** Ноосферният проблем, екологизираното съзнание за бъдещето и културната идентичност. Ноосфера, ценности, културна идентичност. – В: България – национална и европейска идентичност (Съст. П. Ганчев). Варна, 2001, с. 178–185; **Р. Данкова.** Ноосфера и екология. С., 1985; **Данкова, Р.** Философия на културата. В. Тър-

ново, Унив. изд. "Св. св. Кирили методий", 2001, 304 с.; **Р. Данкова, И. Дафов, Е. Данков.** Първооснови на аналитичната психология. В. Търново, Фабер, 2002; **Р. Данкова.** Философия на културата. В. Търново, Унив. изд. "Св. св. Кирил и Методий", 2001, 304 с.; **Р. Данкова, И. Дафов, Е. Данков.** Първооснови на аналитичната психология. В. Търново, Фабер, 2002; **Е. Данков.** Системный анализ и проблема развития Земли. – В: Применение системного анализа в прикладных задачах. Труды лаборатории системного анализа и автоматизированных систем управления. Куйбышев, 1976, с. 127–128.

6. **Вернадский, В. И.** Рзымышления натуралиста. Кн. 2, М., 1977; **Вернадский, В. И.** Биосфера. М., 1967; **Р. Костов.** Симетрия и ноосфера – Философска мисъл, 1984, с. 39–44; **П. Т. дьо Шарден.** Феномен человека. М., Наука, 1987.